

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРАХ

Наталія ОЛЕКСІЄНКО (Дніпродзержинськ)

В статті розглянута необхідність впровадження інноваційних підходів до методичного забезпечення освітньо-виховної роботи дитячих оздоровчих таборів шляхом використання варіативно-програмного підходу.

В статье рассмотрена необходимость внедрения инновационных подходов методического обеспечения образовательно-воспитательной работы детских оздоровительных лагерей путем использования вариативно-программного подхода.

Ключові слова: інноваційні підходи, освітньо-виховна робота, варіативно-програмний підхід, оздоровлення та відпочинок.

Актуальність. Динамічні зміни, які сьогодні відбуваються у соціальній, економічній, політичній та моральній сферах українського суспільства потребують оновлення змісту діяльності всіх суспільних інститутів, зокрема закладів відпочинку і оздоровлення дітей та підлітків. На жаль, більшість розроблених освітньо-виховних програм й заходів не завжди враховують інтереси дітей, а спрямовані на досягнення стійких виховних цілей, які формулюються дорослими. Але, для того, щоб життя в таборі було творчим й цікавим, необхідно, щоб його цілі відповідали, перш за все, інтересам дитини. На думку С.В.Тетерського [4, 128], у вітчизняній педагогічній практиці спостерігається дві крайності побудови освітньо-виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах, де перша виступає абсолютним повторенням того, що показано або розказано дорослим, тоді життя в таборі перетворюється на механічну роботу. Друга ж є загальною, невизначеною з відсутністю конкретики й приводить до поверховості, дилетантизму та безвідповідальності.

Мета статті. Розглянути інноваційні підходи організації освітньо-виховної роботи дитячих оздоровчих таборів на прикладах впровадження варіативних освітньо-виховних програм.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми дослідження. Проблема інноваційних підходів до програмного забезпечення виховного процесу в дитячих оздоровчих центрах була об'єктом уваги багатьох дослідників. В працях Г.Ф.Чернишової розглядається комплексне програмно-методичне забезпечення педагогічної діяльності в оздоровчому дитячому центрі. Освітньо-виховні програми, розроблені сучасними дослідниками у більшості випадків мають вузьку спрямованість і відповідають окремій означеній меті, а саме: освітньо-виховні програми змін лідерської спрямованості табору (С.В.Огнева); авторська програма екологічної освіти і виховання дітей (Л.Г.Дудорова);

освітньо-виховна програма «Календар народних свят» (С.В.Сіманова); комбінована програма «Педагогіка здоров'я» (А.Г.Щедрина, Є.В.Лисецька); програма прилучення дітей до традицій та народної культури «Зоряна школа» (Р.П.Зверева, Е.В.Лисецька, Г.Н.Зялік, С.М.Герасімова).

Проте проблема організації освітньо-виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах потребує подальшого дослідження, а саме: визначення пріоритетних інноваційних підходів до програмного забезпечення виховного процесу в умовах дитячого відпочинку.

Виклад основного матеріалу. Одним з інноваційних підходів комплексного програмно-методичного забезпечення педагогічної діяльності в оздоровчому дитячому центрі є сукупність оздоровчих, освітніх, дозвільних програм, що відповідають інтересам і потребам дитини та спрямовуються на її самореалізацію, досягнення певного рівня розвитку й адаптації в соціальному середовищі.

Погоджуючись з Н.Я. Олійником, слід підкреслити, що формування варіативних програм методичного забезпечення процесу становлення дитячих закладів відпочинку, оздоровлення як виховних комплексів, центрів додаткової освіти, самореалізації, адаптації у громадянському суспільстві є дуже важливим. Інноваційні підходи до проблематики методичного забезпечення діяльності закладів відпочинку та оздоровлення дітей обумовлені, на думку дослідника, сучасними вимогами дітей, динамічними змінами оточуючого світу, у його соціальній, економічній, політичній, моральній сферах [3].

Заслуговує на увагу одна з інноваційних думок, Г.Ф.Чернишової, про те що, комплексне програмно-методичне забезпечення педагогічної діяльності в оздоровчому дитячому центрі є сукупністю оздоровчих, освітніх, дозвільних програм, які відповідають інтересам і потребам дитини, спрямованих на її самореалізацію, досягнення певного рівня розвитку й адаптації в соціальному середовищі, а саме:

- Тематична програма (профільна), яка проводиться для учасників, об'єднаних спільними інтересами, видами діяльності членів дитячих організацій і передбачає обмін досвідом роботи з певного напрямку, демонстрацію досягнутих результатів, планування місцевих акцій;

- загальна програма зміни, яка не вимагає спеціалізованого підбора дітей і вирішує завдання з розвитку комунікативної сфери в дитячому колективі, формуванню в учасників конкретних навичок й умінь. Реалізація програми передбачає роботу в постійних групах (загонах) і тимчасових об'єднаннях (гуртках, секціях), а також індивідуальний підхід до кожної дитини.

- комбіновані програми, які включають реалізацію однієї (декількох) тематичних програм, залежать від цілей і завдань зміни. Такі

програми передбачають поглиблену участь дитини у декількох специфічних програмах за умов відсутності суперечностей мотивації дитини до різних видів діяльності.

Слушною є думка, Г.Ф.Чернишової відносно того, що структура програмного забезпечення варіативна й може містити в собі такі складові, як тип дитячого оздоровчого центра; місцезнаходження; коротка характеристика бази й оточення; строки проведення – кількість змін і їхня тривалість; учасники (вік дітей), можливості педагога; ціль, завдання, форма її реалізації, очікувані результати, управління й умови реалізації програми (кадри, фінансова база). Основним змістом діяльності дитячого оздоровчого центру при цьому виступає:

- оздоровча робота, організація проживання дітей в умовах постійних і тимчасових об'єднань;
- діяльність з розвитку дитини (духовна, інтелектуальна, фізична, культурна, соціальна);
- організація культурного дозвілля й ігрової діяльності [7].

Разом з цим, враховуючи унікальність умов дитячого оздоровчого табору, які дозволяють дитині звільнитись від авторитарного впливу школи та опіки й контролю батьків, Н.О.Курчанова вважає, що суть педагогічної стратегії в виховному потенціалі оздоровчого табору визначається двома обставинами. Перша полягає в реалізації комплексу педагогічних завдань, які вирішують необхідність сприяння розвитку особистості дитини, а друга – зацікавлення та активізація дитини за допомогою нових форм і видів освітньо-виховної діяльності, для здатності особистості пропонувати власні ідеї з метою вдосконалення існуючих та реалізації нових проектів.

Розглядаючи реалізацію інноваційних підходів організації діяльності дитячого оздоровчого табору як відкритої педагогічної системи, дослідниця наголошує на тому, що ефективність освітньо-виховної роботи визначається впровадженням цільових програм, які реалізують педагогічний потенціал, направлений на розкриття творчої індивідуальності дитини шляхом змістовного наповнення вільного часу дітей, а саме: культурно-дозвілдової, спортивно-оздоровчої, дослідницько-пізнавальної, ігрової та трудової діяльності на основі особистісно-зорієнтованих технологій [2].

До таких цільових освітньо-виховних програм відносяться програми змін лідерської спрямованості табору, розроблені С.В. Огневою, в якій визначені умови для розвитку ініціативи, творчості й придбання підлітками знань й умінь управлінської діяльності. Основною метою таких освітньо-виховних програм є створення умов для розвитку і реалізації ініціативи та лідерських здібностей підлітків. Провідним педагогічним засобом цим програм виступає дитяче самоврядування, а

органи дитячого самоврядування є формою спеціально створеного для реалізації педагогічного простору. Однією з функцій дитячого самоврядування С.В.Огнева визначає підготовку до майбутньої життєдіяльності в суспільстві, в якому людині важливо вміти не тільки підкорятися, а й управляти.

Програми включають методи й засоби діагностики лідерського потенціалу, колективні справи та інші форми роботи, які сприяють задоволенню інтересів й потреб підлітків, організації дозвілля та усвідомленому вибору видів діяльності. На кожен табірну зміну існує окрема освітньо-виховна програма, яка відрізняється різноманітністю видів діяльності з урахуванням вікових особливостей та потреб підлітків у самореалізації. Вибір діяльності та реалізація інтересу за умов об'єднання підлітків у тимчасовий колектив, на думку автора програм, дозволяє кожному учаснику знайти відповіді на хвилюючі його питання [5].

Крім цього, в останні роки створюються авторські програми екологічної освіти і виховання дітей та підлітків в умовах дитячих оздоровчих центрів. Так, авторська освітньо-виховна програма «Юні дослідники природи», розроблена Л.Г.Дудоровою, має на меті організацію пізнавально-розвивального й оздоровчого відпочинку та виховання екологічної культури дітей та підлітків і включає такі форми освітньо-виховної роботи: ознайомлення дітей та підлітків з екологічною обстановкою й станом здоров'я населення в даному регіоні та основами безпеки життєдіяльності; практичне навчання дітей та підлітків методам польових й лабораторних досліджень за обраними напрямками робіт, обробка матеріалів; навчальні екскурсії на об'єкти, що впливають на оточуюче середовище, обмін думками за цими напрямками серед однолітків; загальні лекції, обробки матеріалів, ігри. Реалізація даної освітньо-виховної програми, на думку автора, дозволить її учасникам:

1. визначати екологічні проблеми для самостійного рішення.
2. отримати нові й розширити наявні знання в області екології.
3. ознайомитись з різними методами й прийомами еколого-біологічних спостережень в природі.
4. оволодіти туристичними навиками, реалізувати інтереси, які пов'язані з романтикою й пригодами.
5. сформувати навики організації здорового способу життя.
6. отримати знання в області прикладної творчості.
7. розучити екологічні ігри [1, с. 75].

В умовах зростання соціальної ролі особистості як носія національних традицій художньої культури освітньо-виховна робота в дитячому оздоровчому таборі забезпечує ознайомлення дитини з культурною спадщиною свого народу. Освітньо-виховна програма

«Календар народних свят», розроблена С.В.Сімановою, розрахована на створення умов для формування емоційно-естетичного відношення до народної культури через знайомство з традиційними народними святами. Програма враховує загальні тенденції становлення і розвитку різних народних культур, а саме: систему загальнолюдських цінностей, основу на ідеалі особистості, яка відображалась в фольклорі, епосі, міфології та інших витоках народної культури; спільність факторів виховання, які дозволяють дитині активно діяти й спілкуватися в суспільстві; єдність істотного механізму розвитку народної педагогіки, яка взаємодіє з соціальними потребами й народністю.

Слід зазначити, що однією з основних задач, яку мають вирішувати дитячі оздоровчі табори є формування у дітей основ здорового способу життя. Вирішення такого завдання, як вважають автори програми «Педагогіка здоров'я» А.Г.Щедріна та Є.В.Лисецька, можливе тільки при постійній взаємодії медичних працівників, педагогів, психологів, соціальних педагогів та інших служб, які працюють в дитячому оздоровчому таборі. Мета даної програми полягає у формуванні в дітей мотивації до здорового способу життя, навчанні правилам гігієнічної поведінки на фоні загального оздоровчого режиму всього табірної життя, корекції порушень здоров'я силами медичного блоку та педагогічними працівниками.

Програма «Педагогіка здоров'я» базується на врахуванні медично-біологічних особливостей організму дітей у віці від 7 до 15 років. Саме в цей період, як зазначають автори програми, на дітей і підлітків великий вплив мають як позитивні, так і негативні соціальні фактори. В залежності від того, в якому середовищі відбувається розвиток дитини, закладаються основи його майбутнього здоров'я, фізичного та психічного стану на весь період подальшого життя. Тому, основу програми складають не тільки медичні процедури, пов'язані зі зберіганням здоров'я дітей та підлітків, а й виховання спрямоване на формування відповідального відношення дітей та підлітків до особистого здоров'я, потреби в його збереженні та розвитку.

Необхідно підкреслити, що в умовах дитячого оздоровчого табору переважає дозвольна діяльність, тому правильна її організація є основою для вирішення педагогічних задач. Враховуючи те, що діти та підлітки перебувають у таборі обмежений період часу, реалізація ідей педагогіки здоров'я здійснюється у всіх напрямках організації життєдіяльності, а саме: загінні та загально табірні заходи, додаткова освіта, спортивно-оздоровчі заходи, діяльність психологічної служби, медичного блоку та ідальні [6].

Слід відзначити, що розглянуті програми, не дивлячись на їхні різні виховні напрями, вирішують загальні для них всіх завдання, які

полягають у тому, щоб надати дитині можливість почувати, що вона належить до певної групи й поділяє сприятливі та благодіючі соціальні норми, а також розвивають у особистості такі важливі якості, як активність, здатність творчо мислити, перетворювати не тільки себе, але й суспільство, співпрацювати, самостійно приймати рішення в ситуації вибору та спроможність до особистісної самореалізації.

Висновки. Таким чином, впровадження інноваційних підходів організації освітньо-виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах має здійснюватись шляхом розробок і впровадження варіативних програм, які враховують інтереси та потреби дітей, відповідають їх запитам та бажанням, спрямовуються на самореалізацію кожної дитини, досягнення нею певного рівня розвитку й адаптації в соціальному середовищі. Розглянуті програми розкривають тільки деякі напрями вирішення проблеми інновацій в сфері організації освітньо-виховної роботи. Подальшого дослідження потребують такі питання: індивідуалізація дитини в умовах дитячого оздоровчого табору, взаємодія дитини іншими суб'єктами оздоровчо-виховного процесу, психолого-педагогічні основи діяльності педагога дитячого оздоровчого табору.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Дудорова Л.Г. Реализация программы экологического образования и воспитания в условиях эколого-оздоровительного лагеря «Юность». // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сборник статей в помощь организаторам лет. отдыха и оздоровления детей / Межрегион. общественная организация «Содействие летнему отдыху». – М., 2006. – С.71-75.

2. Курчанова Н. А. Реализация воспитательного потенциала детского оздоровительного лагеря как открытой педагогической системы: автореферат дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.05 «Теория, методика и организация социально-культурной деятельности» / Курчанова Н. А. – С.-П. – 2006. – 24с.

3. Олійник Н.Я. Підготовка студентів педагогічних вищих навчальних закладів до виховної роботи з дітьми у дитячих оздоровчих закладах у контексті вимог Болонського процесу. / Режим доступу: eprints.zu.edu.ua/2621/1/05onyabp.pdf.

4. Тетерский С.В. Детский лагерь как открытая воспитательная система // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сборник статей в помощь организаторам лет. отдыха и оздоровления детей / Межрегион. общественная организация «Содействие летнему отдыху». – М., 2006. – С.125-133.

5. Школа интересных каникул / авт.-сост. С. Г. Огнева и др. – Волгоград: Учитель, 2007. – 206 с.

6. Щедрина А.Г., Лисецкая Е.В. Педагогика здоровья: программа организации воспитательно-оздоровительной деятельности ДСОЛКД «Тимуровец». – Новосибирск, 2005. – С.7

7. www.nbuu.gov.ua> Наукова періодика України>...pdf/Cernishova st.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олексієнко Наталія Валеріївна – викладач народних інструментів (домра, гітара) дитячої музичної школи № 3.

Коло наукових інтересів: освітні процеси позашкільних навчально-виховних заходів.